

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 20647/2023
28.08.2024. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Звездане Лутовац, председника већа, Иване Рађеновић и Владиславе Милићевић, чланова већа, у парници тужиле АА из ..., чији је пуномоћник у поступку по ревизији Гордана Ножица, адвокат из ..., против туженог ББ из ..., чији је пуномоћник Мирко Цветковић, адвокат из ..., ради утврђења ништавости уговора и повреде нужног дела, одлучујући о ревизији тужиле изјављеној против пресуде Апелационог суда у Нишу Гж 3204/22 од 09.03.2023. године, у седници одржаној 28.08.2024. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија тужиле изјављена против пресуде Апелационог суда у Нишу Гж 3204/22 од 09.03.2023. године.

ОДБИЈА СЕ захтев туженог за накнаду трошкова одговора на ревизију.

Образложење

Пресудом Основног суда у Нишу П 7307/2019 од 30.03.2022. године, ставом првим изреке, одбијен је тужбени захтев којим је тужилца тражила утврђење ништавости уговора о доживотном издржавању закљученог пред Основним судом у Нишу ЗР 577/06 од 25.08.2006. године између сада покојних ВВ и ГГ из ... као прималаца издржавања и туженог као даваоца издржавања. Ставом другим изреке, одбијен је тужбени захтев којим је тужилца тражила утврђење ништавости уговора о поклону овереног пред Општинским судом у Нишу Ов 3420/97 од 17.11.1997. године, закљученог између покојног ВВ из ... као поклонодавца и туженог као поклонопримца. Ставом трећим изреке, одбијен је тужбени захтев којим је тужилца тражила утврђење ништавости уговора о поклону овереног пред Основним судом у Нишу Ов .../... од 06.03.2013. године, закљученог између покојног ВВ из ... као поклонодавца и туженог као поклонопримца. Ставом четвртим изреке, одбијен је тужбени захтев којим је тужилца тражила утврђење ништавости Анекса I уговора о поклону од 06.03.2013. године, овереног пред Основним судом у Нишу Ов .../... од 10.07.2013. године, закљученог између покојног ВВ из ... као поклонодавца и туженог као поклонопримца. Ставом петим изреке, одбијен је тужбени захтев којим је тужилца тражила утврђење да је уговором о поклону овереним пред Општинским судом у Нишу Ов .../... од 17.11.1997. године, уговором о поклону овереним пред Основним судом у Нишу Ов .../... од 06.03.2013. године и Анексом I овог уговора о поклону овереним пред

Основним судом у Нишу Ов 15894/2013 од 10.07.2013. године повређен њен нужни део, те да се обавезе тужени да јој на име противвредности нужног дела исплати износ од 13.970.902,18 динара са законском затезном каматом од 10.02.2022. године до исплате. Ставом шестим изреке, обавезана је тужила да туженом накнади трошкове парничног поступка у износу од 96.375,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Нишу Гж 3204/22 од 09.03.2023. године, ставом првим изреке, одбијена је као неоснована жалба тужиле и потврђена првостепена пресуда. Ставом другим изреке, одбијен је захтев туженог за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужила је благовремено изјавила ревизију, побијајући је у целости због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права. Предложила је да се о ревизији одлучи као о изузетно дозвољеној на основу члана 404. Закона о парничном поступку.

Тужени је поднео одговор на ревизију, захтевајући накнаду трошкова за његов састав.

С`обзиром на то да је другостепеном пресудом потврђена првостепена пресуда донета у поступку у коме је вредност предмета спора по тужбеном захтеву за утврђење ништавости уговора означена у тужби на износ од 1.000.000,00 динара, али да је поред тога истакнут и захтев за утврђење повреде нужног дела и исплату новчане противвредности од 13.970.902,18 динара по овом основу, који је такође правноснажно одбијен, Врховни суд је претходно оцењујући дозвољеност ревизије нашао да је ревизија тужиле дозвољена према члану 403. став 3. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/11, 55/14, 87/18, 18/20 и 10/23, у даљем тексту: ЗПП), па нема законских услова за одлучивање о ревизији као о изузетно дозвољеној према члану 404. ЗПП.

Испитујући побијану другостепену пресуду на основу члана 408. ЗПП, Врховни суд је нашао да је ревизија неоснована.

Доношењем побијане пресуде није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју Врховни суд пази по службеној дужности. Указивање ревидента на битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 12. ЗПП и члана 374. став 1. у вези са члановима 7. и 231. ЗПП у поступку извођења и оцене доказа пред првостепеним судом, није било предмет оцене овог суда будући да се ради о повредама које не могу бити ревизијски разлог према члану 407. став 1. ЗПП.

Према утврђеном чињеничном стању, парничне странке су деца покојног ВВ, с тим што је тужила његова ћерка из првог брака, а тужени син из другог брака. ВВ је преминуо 11.01.2019. године и на основу решења о наслеђивању јавног бележника УПП 127-219 од 04.03.2019. године парничне странке су оглашене за његове наследника са уделом од по $\frac{1}{2}$ на заоставштини коју чини новчано потраживање на име неисплаћених пензија код Фонда ПИО, новчана средства на свим динарским и девизним рачунима код ОТП банке и једно путничко моторно возило. Према покојном ВВ као извршном дужнику вођен је извршни поступак, који је закључком јавног

извршитеља ИИ-А од 24.06.2019. године настављен према овде парничним странкама као његовим правним следбеницима.

Покојни ВВ је на основу уговора о поклону који је оверен пред Општинским судом у Нишу под бројем Ов .../... од 17.11.1997. године располагао својом имовином – зградом означеном бројем 6 без земљишта површине 64м² у улици ... на тадашњој катастарској парцели број ... и зградом означеном бројем 1 без земљишта површине 4,95м² у улици ... (са две споредне зграде) на тадашњој катастарској парцели број ... са уделом права коришћења земљишта од 17/80 идеална дела, тако што је све наведене непокретности поклатио овде туженом као сину. Након тога је ВВ заједно са својом тадашњом супругом, а мајком туженог ГГ у својству прималаца издржавања закључио уговор о доживотном издржавању са туженим као даваоцем издржавања, који је оверен пред Општинским судом у Нишу под бројем Р 577/06 од 25.08.2006. године. Предмет овог уговора је зграда саграђена на катастарским парцелама број ... и ... КО ... – ... површине 2 ара 71м² и двориштем од 32м², као и непокретности изграђене на катастарској парцели број ... КО ... – ... у улици ... број ... са припадајућим двориштем и право коришћења катастарске парцеле број ... КО ... – ... уписане у поседовном листу ... СКН ... површине 1 ар 88м². Одредбом члана 3. овог уговора установљено је право доживотног плодуживања на непокретностима које су предмет уговора у корист примоца издржавања ГГ, док је чланом 4. предвиђено да се давалац издржавања може уписати у јавним књигама као искључиви власник предметних непокретности након смрти примаоца издржавања ВВ. Тужени је редовно извршавао уговорене обавезе издржавања према родитељима са којима је живео у заједничком домаћинству и о којима се старао. Тужила се у краћим временским периодима у трајању од око месеца дана током 2017. године посредно старала о оцу смештајем у дом за стара лица и плаћањем ДД да са својом породицом брине о њему, док је она боравила у иностранству. Дана 06.03.2013. године између покојног ВВ као поклонодавца и туженог као поклонопримца закључен је уговор о поклону који је оверен пред Основним судом у Нишу под бројем Ов .../... . Предмет овог уговора је стамбено-пословни објекат површине 163 м² који се налази делом (у површини од 59 м²) на катастарској парцели број ... (раније катастарска парцела број ...), а делом (у површини од 104 м²) на катастарској парцели број .../... (раније катастарска парцела број .../...) КО ..., са правом трајног коришћења земљишта уз зграду, све уписано у листовима непокретности број ... и ... КО ... – Дана 10.07.2013. године између покојног ВВ као поклонодавца и туженог као поклонопримца закључен је Анекс 1 наведеног уговора о поклону број Ов .../..., у којем је предвиђено да је предмет поклона, поред непокретности које су наведене у основном уговору, и удео од 17/80 на ванкњижној породичној стамбеној згради површине 91м² изграђеној на катастарској парцели број .../... КО ... – ... са правом коришћења земљишта уз зграду површине 116м² и уделом од 83/320. Покојни ВВ је током 1981. године купио катастарску парцелу број ... у улици ... и 1982. године је почео са зидањем куће која данас поседује локал у приземљу и поткровље у форми стана. Касније је купио и суседну катастарску парцелу број ... у ... улици са две старе куће које је срушио и на том месту је саградио нови стамбени објекат током 1993/1994 године, на који начин је повезао првобитно сазидан објекат на катастарској парцели ... са објектом на катастарској парцели број ... и тако је постигао укупну површину објекта од 163м². Међутим, како се ради о две катастарске парцеле, део објекта је сада укњижен на катастарској парцели број .../... (што је стара катастарска парцела број ...), а други део је укњижен на катастарској парцели број ... (што је стара катастарска парцела број ...), иако фактички чине једну грађевинску целину. У време закључења уговора о поклону из 1997. године постојао је само

иницијално сазидани објекат од 64м², док други објекат који му је припојен у то време није био изграђен због чега није ни био обухваћен овим уговором. Уговором о доживотном издржавању из 2006. године обухваћен је првосазидани објекат од 64м² и новосаграђени објекат, односно један повезани објекат површине 163м². Уговором о поклону из 2013. године и анексом овог уговора обухваћене су исте непокретности које су биле предмет уговора о доживотном издржавању из 2006. године, уз додатни удео на катастарској парцели број .../... који је покојни ВВ у међувремену откупио. Тужени је решењем Центра за социјални рад од 09.11.2017. године постављен за привременог старатеља свога оца у поступку пријема и располагања његовом пензијом и накнадом за туђу негу и помоћ. Током 2017. године, утврђено је да се код покојног ВВ јавила деменција и алцхајмерова болест са касним почетком.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су одбили тужбени захтев којим је тужила тражила утврђење ништавости уговора о поклону из 1997. године и из 2013. године (са анексом из 2016. године), као и уговора о доживотном издржавању из 2006. године, које је покојни отац парничних странака закључио са туженим, са становиштем да су сви ови уговори закључени у законом прописаној форми и да тужила током поступка није доказала да је било који од ових уговора закључен искључиво са намером да се она лиши наслеђа које јој по закону припада. Према становишту нижестепених судова, покојни ВВ је предметним уговорима суштински располагао истом имовином за живота, па је тако у односу на уговор о поклону из 1997. године извршен пренос (новација) тог уговора сходно одредбама чланова 348. и 350. Закона о облигационим односима, па је ранији поклонодавац постао издржавано лице а ранији поклонопримац је постао давалац издржавања и њихови међусобни односи су у потпуности регулисани касније закљученим уговором о доживотном издржавању из 2006. године који за предмет има исту непокретну имовину. Закључењем уговора о доживотном издржавању између истих уговорних страна постигнута је сагласност воља о преносу уговора о поклону у односу на непокретности обухваћене тим уговором тако да је ранији уговор о поклону изгубио правну важност и постао је пуноважан уговор о доживотном издржавању. Како је након тога у погледу исте имовине која је била предмет уговора о доживотном издржавању закључен поново уговор о поклону 2013. године између туженог као поклонопримца и покојног ВВ као поклонодавца, а потом и анекс овог уговора 2016. године без претходног раскида уговора о доживотном издржавању, нижестепени судови су закључили да је основ уговора о доживотном издржавању на наведени начин отпао и да овај уговор више не постоји. Ово из разлога што је према члану 4. предметног уговора о доживотном издржавању пренос имовине на даваоца издржавања био одложен до смрти примаоца издржавања ВВ (како је то између осталог и законски регулисано чланом 194. Закона о наслеђивању), те је он остао сопственик имовине до своје смрти и био је овлашћен да своју имовину за живота поново отуђи, што је у конкретном случају и учинио закључивањем уговора о поклону истих непокретности са дотадашњим даваоцем издржавања који је постао поклонопримац.

Одлучујући о тужбеном захтеву за утврђење повреде нужног дела тужиле и исплате новчане противвредности по овом основу, нижестепени судови су одбили овај захтев са образложењем да тужила у смислу правила о терету доказивања из члана 231. ЗПП није доказала релевантне чињенице према члановима 39, 40, 42, 43, 48, 51. и 53. Закона о наслеђивању, односно да није доказала обрачунску вредност заоставштине

оставиоца, вредност учињених поклона према стању поклоњене имовине у време поклањања, висину дугова оставиоца и висину трошкова сахране покојног оца.

По оцени Врховног суда, нижестепени судови су правилно примени материјално право.

Наиме, у конкретном случају сви спорни уговори су закључени између истих лица као уговарача и предмет свих ових уговора је иста имовина. У време закључења првог уговора о поклону између туженог и његовог оца 1997. године постојао је само иницијално сазидани објекат од 64м², док други објекат који му је касније припојен у то време није био изграђен због чега није ни био обухваћен овим уговором. Уговором о доживотном издржавању из 2006. године између истих уговарача обухваћен је првосазидани објекат од 64м² и новосаграђени објекат који заједно чије један повезани објекат укупне површине 163м². Другим уговором о поклону из 2013. године обухваћене су исте непокретности које су биле предмет уговора о доживотном издржавању из 2006. године, уз додатни удео на катастарској парцели број .../... који је отац парничних странака у међувремену откупио и који је обухваћен анексом уговора о поклону из 2016. године. Стога је правилно становиште нижестепених судова да је покојни ВВ као власник непокретности које су предмет ових уговора могао пуноважно располагати са њима без вређања права туженог који је као давалац издржавања своју уговорну обавезу уредно извршавао у периоду трајања уговора о доживотном издржавању од 2006. до 2013. године, а који је преновом у смислу члана 348. Закона о облигационим односима постао поклонопримац исте имовине. При томе, тужилца на којој је био терет доказивања није доказала постојање ниједног законског разлога за ништавост ових уговора, а посебно није доказала изгиравање њеног законског права на наслеђивање као недозвољену побуду односно мотив за закључење ових уговора, као што није доказала ни пословну неспособност, односно неспособност за расуђивање покојног оца као уговарача на којој инсистира у ревизији. Ово из разлога што је у поступку утврђено да је покојни ВВ боловао од алцхајмерове болести са деменцијом као њеним саставним делом, али тек почев од 2017. године када му је дијагностикован почетак ове болести, док правни послови које је закључио са туженим и чију пуноважност тужилца оспорава датирају из 1997. године, 2006. и 2013. године. Такође, тужилца није са успехом доказала у поступку ни своје тврдње да покојни ВВ није знао да чита и пише и да стога није могао знати какве уговоре потписује.

Без утицаја на правилност одлуке у овој правној ствари су и наводи ревидента да тужени није издржавао свога оца већ да тужилца учествовала у његовом издржавању и кризи, будући да предмет овог спора није раскид уговора о доживотном издржавању због неиспуњавања уговорних обавеза, већ утврђење ништавости овог уговора.

У односу на побијану правноснажну одлуку којом је одбијен захтев тужилце да јој се исплати новчана противвредност њеног повређеног нужног наследног дела, по оцени Врховног суда правилно је становиште нижестепених судова да постоји повреда тужилиног нужног дела, али да је за остваривање њеног облигационог права на исплату новчане противвредности нужног дела било неопходно да тужилца докаже све релевантне чињенице за утврђивање вредности заоставштине на основу које се израчунава нужни део у смислу чланова 48, 51. и 66. Закона о наслеђивању („Службени гласник РС“ бр. 46/95 и 6/2015). Наиме, тужилца је нужни наследник свог оца по члану 39. став 1. овог закона и припада јој део заоставштине којим оставилац није могао располагати (нужни део) и који је половина дела који би јој припао по законском реду

наслеђивања (члан 40.). Према члану 43. наведеног закона, нужном наследнику припада новчана противвредност нужног дела (облигационо право), али на захтев нужног наследника, суд може одлучити да овом припадне одређени део ствари и права који чине заоставштину (стварно право). Израчунавању нужног дела претходи утврђивање обрачунске вредности заоставштине која се добија када се утврди актива заоставштине, коју чине сва наслеђивању подобна права које је оставилац имао у тренутку смрти и од које се затим одузима утврђена пасива, коју чине оставиочеви дугови, трошкови пописа и процене заоставштине и уобичајени трошкови сахране оставиоца, те се тако добијена вредност заоставштине сабира са вредношћу поклона које је оставилац ма на који начин учинио неком од законских наследника, као и вредност поклона учињених било ком лицу у последњој години живота (члан 48), при чему се вредност поклона цени у тренутку утврђивања вредности заоставштине, али према стању у време поклањања (члан 51), на који начин се добија вредност нужног дела и њен повређени део за који је потребно извршити редукцију учињеног поклона. Како у конкретној чињенично-правној ситуацији тужиља сем доказане тржишне вредности непокретности које су биле предмет уговора о поклону из 2013. године није доказала друге релеванте чињенице од којих зависи правилна примена наведеног материјалног права за израчунавање нужног дела, правилно су нижестепени судови одлучили када су применом правила о терету доказивања одбили њен тужбени захтев за исплату потраживаног новчаног износа на име повређеног нужног дела.

Како се наводима ревизије претежно оспорава оцена изведених доказа и на њој засновано чињенично утврђење првостепеног суда које је у свему као правилно и потпуно прихватио другостепени суд, што не може бити разлог за изјављивање ревизије према члану 407. став 2. ЗПП, исти нису били предмет оцене од стране Врховног суда у ревизијском поступку.

Следом наведеног, Врховни суд је применом члана 414. став 1. ЗПП одлучио као у ставу првом изреке.

Како састав одговора на ревизију није трошак који је био неопходан туженом за вођење ове парнице, то је применом члана 154. став 1. у вези члана 165. став 1. ЗПП одлучено као у ставу другом изреке ове пресуде.

**Председник већа – судија
Звездана Лутовац, с.р.**

**За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић**